

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет адвокатури та антикорупційної діяльності
Кафедра організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури

АДВОКАТУРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ ТА МАЙБУТНЄ

**МАТЕРІАЛИ
XV Міжнародної
науково-практичної конференції**

*14 листопада 2025 року,
м. Одеса*

Одеса
«Юридична література»
2025

УДК 347.965(477)(063)
A288

Редакційна колегія:

Н. М. Бакаянова (голова), завідувачка кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури;
С. К. Костенко, професор;
І. О. Кісліцина, доцент;
М. О. Кравченко, доцент;
О. Г. Свіда, доцент;
П. М. Синицин, доцент;
О. О. Храпенко, доцент;
Л. П. Нестерчук, старший викладач;
Р. Р. Щербатий, асистент

Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол № 3 від 15 жовтня 2025 р.)

Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали XV
A288 Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 14 листопада 2025 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.), І. О. Кісліцина, М. О. Кравченко [та ін.]. — Одеса : Юридична література, 2025. — 664 с.
ISBN 978—966—419—456—0

У збірнику містяться матеріали доповідей XV Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє», яка відбулася 14 листопада 2025 р. у Національному університеті «Одеська юридична академія». Доповіді учасників присвячені актуальним питанням адвокатури і здійснення адвокатської діяльності в Україні, історії адвокатури, діяльності Національної асоціації адвокатів України, проблемам і перспективам розвитку адвокатського самоврядування, правилам адвокатської етики та юридичній відповідальності адвокатів, зарубіжному і міжнародному досвіду організації та діяльності адвокатури.

УДК 347.965(477)(063)

Відповідальність за зміст та достовірність поданого матеріалу несуть учасники конференції, їхні наукові керівники та рецензенти, які рекомендували ці матеріали до друку.

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2025
ISBN 978—966—419—456—0

У системі господарської діяльності адвокатура виступає не лише як учасник правових відносин, а й як інституційний гарант їх законності. Адвокати забезпечують юридичний супровід господарських операцій, сприяють попередженню правопорушень у сфері бізнесу, виступають посередниками між державними органами та приватними структурами.

Отже, адвокатура є невід'ємним елементом правової системи держави та водночас важливою складовою системи суб'єктів господарської діяльності. Її особливість полягає у поєднанні професійно-правової та економічної функцій, що визначає її як самостійного суб'єкта незалежної професійної діяльності з ознаками господарсько-правового статусу. Адвокатура сприяє розвитку правового поля економіки, захищає права учасників господарських відносин і виступає гарантом реалізації принципу верховенства права в ринкових умовах. Подальше вдосконалення правового регулювання адвокатської діяльності має відбуватися з урахуванням її місця в економічній системі держави, забезпечуючи баланс між незалежністю професії та вимогами господарського права.

Список використаної літератури

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JH6ZJ00A>
2. Худенко М. В. Господарсько-правовий статус осіб, які здійснюють незалежну професійну діяльність. *Economics and Law*. 2019. № 4 (55). С. 60–71. URL: <https://economiclaw.kiev.ua/index.php/economiclaw/article/download/960/918/>

Науковий керівник: професор кафедри адміністративного права та процесу, доктор юридичних наук, професор **Макаренко Олександр Юрійович**

Косаревська К. Д.

студентка 2-го курсу факультету
адвокатури та антикорупційної діяльності
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ АДВОКАТОМ ПОВНОВАЖЕНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Умови воєнного стану вплинули на всі сфери суспільного життя, у тому числі й на здійснення адвокатської діяльності. Адвокатура стикається з чисельними викликами у ході реалізації інституційного завдання з забезпечення захисту прав і основних свобод людини й гро-

мадянина, а також при виконанні адвокатами визначених законом повноважень.

Варто підкреслити, що в умовах воєнного стану встановлені певні обмеження, відбулись зміни у юридичних процедурах, а також в обов'язках звичайних громадян, посадових та службових осіб, юридичних осіб, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, права та законні інтереси яких може відстоювати адвокат.

Так, одним із важливих напрямків адвокатської діяльності є захист від обвинувачення у кримінальному провадженні. В даному контексті відбулися зміни в кримінальному законодавстві, зокрема щодо строків досудового розслідування, спрощених процедур.

Одним з проблемних питань можна визначити те, що досить часто адвокат, здійснюючи свої повноваження у кримінальному провадженні, не може зустрітися із клієнтом, який перебуває у місцях позбавлення волі на прифронтових чи окупованих територіях. При неможливості явки адвоката у судові засідання, суд може забезпечити дистанційну участь адвоката із застосуванням технічних засобів. Як слушно зазначає І. О. Нечаєва: «Однак законодавець не врахував те, що у разі дистанційної участі захисника підозрюваний, обвинувачений не можуть мати конфіденційного спілкування зі своїм захисником, що свідчить про грубе порушення адвокатської таємниці. Крім того, під час дистанційної участі адвоката йому неможливо точно визначити, чи на підзахисного накладалися заходи психологічного або фізичного впливу, чи були добровільними дії підзахисного під час проведення слідчих дій» [1, с. 102].

В умовах воєнного стану адвокати також стикаються із проблемою ототожнення із клієнтом, якого вони захищають. Таке відбувається зазвичай через нульову толерантність нашого суспільства до воєнних злочинців. На рахунок цього доцільно висловлюється Н. М. Бакаєва: «Одне з питань, що стосується діяльності адвокатів і загострює проблему їхнього сприйняття як однієї особи з клієнтом, є участь у кримінальних справах, де підозрюваний чи обвинувачений фізично відсутній. В умовах воєнного стану виникає потреба у зміцненні як юридичних, так і організаційних інструментів для запобігання цьому» [2, с. 122–124]. Таким чином, потрібно впроваджувати більше гарантій для діяльності адвоката в умовах воєнного стану, що зумовлюється специфікою здійснення його повноважень в різних категоріях справ.

Під час війни з'явилися нові категорії справ, по яких судова практика лише формується, що вимагає підвищення професійного рівня адвокатів. У даному контексті слушно зазначає М. О. Кравченко: «Робота Вищої школи адвокатури заслуговує на особливу похвалу, оскільки саме вона надає адвокатам можливість вдосконалювати свої навички через онлайн-заняття. Ці лекції зосереджені на тонко-

шах використання різних правових норм в умовах воєнного стану» [3, с. 542].

Варто окреслити й питання обмеження права на інформацію, гарантоване статтею 24 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [4], в умовах воєнного стану. Зокрема, доступ до відомостей та інформації може бути обмеженим, коли цього вимагає необхідність забезпечення безпеки держави, захист цілісності її території, підтримка публічного порядку, а також у випадках, спрямованих на відвернення масових заворушень чи кримінальних правопорушень.

Адвокатам в умовах воєнного стану доводиться справлятися з великою кількістю додаткових проблем — це заборона на переміщення населення пунктом під час комендантської години, сигнали повітряної небезпеки, а також непередбачуване функціонування міського пасажирського сполучення. Зокрема, «адвокат часто має переміщатися не лише всередині одного населеного пункту, а й до інших місць або регіонів, щоб надати правову допомогу. Крім цього, він зобов'язаний брати участь у розшуках, досудових розслідуваннях та судових засіданнях у різних містах» [5, с. 279]. Серед інших проблем, з якими стикнулися адвокати, — сповільнення правосуддя через неможливість проводити засідання під час повітряних тривог, дотримання процесуальних строків у випадках, коли судові процеси відкладаються чи переносяться через неможливість забезпечення участі сторін через воєнні дії.

Слід також звернути увагу на питання взаємодії адвокатів із правоохоронними органами та військовими формуваннями. Зокрема, це стосується випадків, коли вчиняються незаконні затримання осіб, і адвокату потрібно захистити права свого клієнта. При здійсненні повноважень адвокати повинні розумітися у військовому законодавстві та змінах, які стосуються умов воєнного стану. До прикладу, адвокати надають допомогу щодо отримання відстрочок від мобілізації, їх правового оформлення, захисту прав військовослужбовців тощо. Водночас спостерігається тенденція систематичного порушення прав адвокатів під час надання правничої допомоги. Вартий уваги випадок, про який зазначає О. О. Джабурія: «У травні 2024 року адвокат із Одещини прийняв п'ять доручень і безпосередньо перед початком виконання ним своїх професійних обов'язків, а саме — слідчої дії, адвоката попередили, що якщо він не припинить надавати активний захист, то зіткнеться з труднощами, пов'язаними з місцевим відділенням територіального центру комплектування. Після цього адвоката затягли у машину та доставили до місцевого ТЦК та СП» [6, с. 41]. Таким чином, в умовах воєнного стану адвокати стикаються із специфічними порушеннями гарантій їхньої діяльності, про що свідчать подібні випадки.

Зазначимо, що роль адвокатів у забезпеченні прав людини під час дії режиму воєнного стану в Україні незаперечна. На інститут правової

допомоги покладена важлива конституційна функція — захист прав громадян. Це пов'язано з тим, що за Конституцією України, право на захист не підлягає обмеженням навіть у часи війни [5, с. 281]. При цьому виникає питання щодо балансування між здійсненням своїх повноважень адвокатом щодо захисту прав громадян та інтересами держави у воєнний час. У зв'язку з цим, дуже важливо при здійсненні своїх повноважень адвокатами дотримуватися професійних стандартів, залишатися неупередженими та забезпечувати якісний захист навіть попри умови воєнного стану в Україні.

Отже, воєнний стан суттєво вплинув на реалізацію адвокатами професійних повноважень. Водночас ми дотримуємося позиції, що попри негаразди й непрості умови, адвокатура залишається дієвою, продовжує виконувати своє головне призначення — надання професійної правничої допомоги, що є показником професіоналізму, адаптивності та постійного вдосконалення адвокатів України.

Список використаної літератури

1. Нечаєва І. О. Робота адвоката у кримінальному процесі в умовах воєнного стану. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави : тези доп. XIII Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 30-річчю Харк. нац. ун-ту внутр. справ у статусі університету (м. Вінниця, 22 листоп. 2024 р.)*. Вінниця : ХНУВС, 2024. С. 102–103.
2. Бакаянова Н. М. Про проблему отождолення адвоката з клієнтом в умовах воєнного стану. *Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень: у 2 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.)*. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. Т. 2. С. 121–124.
3. Кравченко М. О. Сучасні виклики в адвокатській діяльності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 9. С. 541–544.
4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012, № 5076-VI. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> (дата звернення: 23.10.2025).
5. Лемеха Р. І. Інститут правової допомоги в умовах дії правового режиму воєнного стану: виклики сьогодення. *Правові новели*. 2024. № 23. С. 276–283.
6. Джабурія О. О. Адвокатура Одеської області в умовах воєнного стану в показниках 2024 року. *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 8 листопада 2024 р.)*. Одеса : Юридична література, 2024. С. 38–44.

Науковий керівник: завідувач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України **Бакаянова Нана Мезенівна**